

“Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde görev yapmakta iken, 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname eki listede ismine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarıldıktan sonra 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname eki listede ismine yer verilmek suretiyle göreve iade edilen davacı vekili AV. tarafından, davacının kamu görevinden çıkarılması haksız olduğundan bahisle uğradığını ileri sürdüğü manevi zarara karşılık olarak 100.000,00-TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI'na karşı açılan davada işin gereği düşünüldü:

DAVA KONUSU OLAY:

Davacı, Diyanet İşleri Başkanlığı bünyesinde müezzin kayyım olarak görev yapmakta iken 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılıp 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile görevine iade edilmiştir. Davacı, 675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile meslekten çıkarılması nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü zararlarının giderilmesi istemiyle 07/03/2023 tarihli dilekçe ile davalı idareye başvuruda bulunmuştur. Bu başvurusu, Erciş Kaymakamlığı İlçe Müftülüğünün 21/03/2023 tarih ve 18079343-641-64 sayılı işlemiyle reddedilmiştir.

Bunun üzerine davacı, kamu görevinden çıkarılması nedeniyle uğradığını ileri sürdüğü manevi zararlarına karşılık 100.000,00-TL manevi tazminatın ödenmesine karar verilmesi istemiyle bakılan davayı açmıştır.

USUL BAKIMINDAN;

Anayasanın 11. maddesinin ikinci fıkrasında kanunların Anayasa'ya aykırı olamayacağı belirtilmiş; 152. maddesinde de "Bir davaya bakmakta olan mahkeme, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakır. Mahkeme, Anayasaya aykırılık iddiasını ciddi görmezse bu iddia, temyiz merciince esas hükümle birlikte karara bağlanır. Anayasa Mahkemesi, işin kendisine gelişinden başlamak üzere beş ay içinde kararını verir ve açıklar. Bu süre içinde karar verilmezse mahkeme davayı yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırır. Ancak, Anayasa Mahkemesinin kararı, esas hakkındaki karar kesinleşinceye kadar gelirse, mahkeme buna uymak zorundadır. (...)" hükmüne yer verilmiştir.

Anayasanın 152. maddesinin değerlendirmesinden anılan düzenleme gereğince, bir davaya bakmakta olan mahkemenin itiraz yoluyla bir kanun hükmünün iptali için Anayasa Mahkemesi'ne başvurabilmesi için aranan tek şart, iptali istenen kuralın görülmekte olan davada uygulanacak nitelikte olmasıdır. Bunun dışında herhangi bir koşul aranmamaktadır.

İptali istenen kanun hükmü ise bu davada doğrudan uygulanacak bir kuraldır. Dolayısıyla, Anayasanın 90. maddesinin son cümlesinden hareketle, verilen yürütmenin durdurulmasının reddine dair kararın, ilgili kanun hükmünün iptali talebiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmasına engel oluşturmamaktadır.

İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜ:

03/11/2018 tarih ve 30584 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7150 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun

Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun ile kanunlaşan 701 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirlerin Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "İade hükümleri" başlıklı 2. maddesinin 1. fıkrasında, "(1) Ekli (2) sayılı listede yer alan kişiler, ilgili kanun hükmünde kararnamenin kabulüne ilişkin kanunun eki listelerin ilgili sıralarından çıkarılmıştır. İlgili kanun hükmünde kararnamenin kabulüne ilişkin kanunun hükümleri, bu fıkra da belirtilen kişiler bakımından tüm hüküm ve sonuçlarıyla birlikte ilgili kanun hükmünde kararnamenin yayımı tarihinden geçerli olmak üzere ortadan kalkmış sayılır. Söz konusu personelden bu maddenin yürürlük tarihinden itibaren on gün içerisinde göreve başlamayanlar çekilmiş sayılır. Bu kapsamda göreve başlayanlara, kamu görevinden çıkarıldıkları tarihten göreve başladıkları tarihe kadar geçen süreye tekabül eden mali ve sosyal hakları ödenir. Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz. Bu personelin görevlerine iadesi, kamu görevinden çıkarıldıkları tarihte bulundukları yöneticilik görevi dışında öğrenim durumları ve kazanılmış hak aylık derecelerine uygun kadro ve pozisyonlara atanmak suretiyle de yerine getirilebilir. Bu maddeye ilişkin işlemler ilgili bakanlık ve kurumlar tarafından yürütülür." kuralı yer almakta olup, anılan fıkranın "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz. düzenlemesinin yer aldığı 5. cümlesinin iptali istemiyle Anayasa Mahkemesine başvurulmaktadır.

İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜNÜN "BAKILMAKTA OLAN DAVADA UYGULANACAK KURAL" OLMASI:

675 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile kamu görevinden çıkarılıp 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile görevine iade edilen davacıya manevi tazminat ödenip ödenmeyeceğine ilişkin dava konusu uyuşmazlık, 7150 sayılı Kanun ile kanunlaşan 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesinde yer alan, "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz" şeklindeki düzenleme ile çözümleneceğinden, 7150 sayılı Kanunla kanunlaşan 701 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesindeki anılan düzenleme işbu davada uygulanacak kural niteliğindedir.

İPTALİ İSTENİLEN KANUN HÜKMÜNÜN ANAYASAYA AYKIRILIĞININ DEĞERLENDİRİLMESİ:

Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen "hukuk devleti"; eylem ve işlemleri hukuka uygun ve insan haklarına dayanan, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukukun üstün kurallarıyla kendini bağlı sayan, yargı denetimine açık olan devleti ifade etmektedir. Bununla birlikte, Anayasa'nın 36. maddesinde, adil yargılanma hakkı kapsamındaki mahkemeye erişim hakkı güvence altına alınmış; 40. maddesinin 1. fıkrasında, Anayasa ile tanınmış hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkesin, yetkili makama geciktirilmeden başvurma imkânının sağlanmasını isteme hakkına sahip olduğu; aynı maddenin 3. fıkrasında, kişinin, resmî görevliler tarafından vaki haksız işlemler sonucu uğradığı zararın kanuna göre Devletçe tazmin edileceği; 125. maddesinde de, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğu kurala bağlanmıştır.

Anayasa'nın 40. maddesinde güvence altına alınan etkili başvuru hakkı; anayasal bir hakkının ihlal edildiğini ileri süren herkese, hakkın niteliğine uygun olarak iddialarını inceletebileceği makul, erişilebilir, ihlalin gerçekleşmesini veya sürmesini engellemeye ya da sonuçlarını ortadan kaldırmaya (yeterli giderim sağlamaya) elverişli idari ve yargısal yollara

başvuruda bulunabilme imkânı sağlamaktadır. Bunun için söz konusu başvuru yollarının sadece hukuka mevcut bulunması yeterli olmayıp uygulamada da etkili olması ve başvuru makamının ihlal iddiasının özünü ele alma yetkisine sahip bulunması gereklidir. Başvuru yolunun ancak bir hak ihlali iddiasını önleyebilmesi, devam etmekteyse sonlandırabilmesi veya sona ermiş bir hak ihlali kararına bağlayabilmesi ve bunun için uygun bir giderim sunabilmesi hâlinde etkililiğinden söz etmek mümkün olabilir.

Bu bağlamda, kamu makamlarının hukuka aykırı fiilleri nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğradığını iddia eden bireylere zararların giderilmesi için idari ve yargısal mercilere başvurma imkânının tanınması Anayasa'nın 40. maddesi gereğidir.

Uyuşmazlıkta uygulanacak kural niteliğinde bulunan 7150 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesinde yer alan, "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." düzenlemesi ile, Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılan kişilerden yine Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevine iade edilenlerin herhangi bir tazminat talebinde bulunamayacakları kurala bağlanmıştır.

Olağanüstü hal tedbirleri kapsamında terör örgütlerine veya devletin milli güvenliğine karşı faaliyette bulunduğuna karar verilen yapı, oluşum veya gruplarla iltisakı veya bunlarla irtibatı olduğu değerlendirilen kişiler Kanun Hükmünde Kararname eki listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevinden çıkarılmışlardır. Bu kişilerin yine Kanun Hükmünde Kararname eki listelerde isimlerine yer verilmek suretiyle göreve iade edilmesi, olağanüstü tedbirin sebep unsurunun gerçekleşmediği, başka bir deyişle bu kişilerin herhangi bir örgüt ya da yapıya iltisakı veya bunlarla irtibatlarının belirlenemediği ve hukuka aykırı olarak kamu görevinden çıkarıldıklarının kanun koyucu tarafından tespit edildiği anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte, Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevine iade edilen kişilerin, tedbir süreci nedeniyle maddi ve manevi yönden zarara uğramaları söz konusu olabilir.

Dolayısıyla, olağanüstü hal kapsamında hukuka aykırı bir şekilde haklarında tedbir uygulanan kişilerin uğrayabilecekleri maddi ya da manevi zararların giderilmesi için gerekli idari ve yargısal yollara başvurma imkânının tanınması gerekir.

Oysa, 7150 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesindeki anılan düzenleme ile Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle kamu görevine iade edilen kişilerin görevden çıkarılmaları nedeniyle uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararların giderilmesi için herhangi bir idari mercie ya da yargı merciine başvurma imkânı tanınmamaktadır.

Bu durumda, Kanun Hükmünde Kararname eki listesinde isimlerine yer verilmek suretiyle göreve iade edilen kişilerin, tedbir işleminin haksız uygulanmasından dolayı uğrayabilecekleri maddi ve manevi zararları giderme fırsatını ortadan kaldıran, diğer bir ifadeyle kamu makamlarının hukuka aykırı uygulamaları nedeniyle zarara uğradığını iddia eden kişilere herhangi bir idari mercie başvurma ya da yargı merciinde dava açma imkânı vermeyen anılan düzenleme, Devletin kişinin maddi ve manevi varlığına yönelik müdahalelere karşı etkili giderim mekanizması sağlama yükümlülüğüyle bağdaşmamaktadır.

Bu itibarla, 7150 sayılı Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesindeki anılan düzenlemenin, Anayasa'nın 2., 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı olduğu sonucuna varılmıştır.

AÇIKLANAN NEDENLERLE:

1-Davaya bakmakta olan mahkemenin, uygulanacak bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasaya aykırı görürse veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varırsa, Anayasa Mahkemesinin bu konuda vereceği karara kadar davayı geri bırakacağını düzenleyen Anayasa'nın 152. maddesi ile 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddesinin 1. fıkrası gereğince; 03/11/2018 tarih ve 30584 sayılı (Mükerrer) Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 7150 sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Bazı Tedbirler Alınması Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabul Edilmesine Dair Kanun'un 2. maddesinin 1. fıkrasının 5. cümlesinde yer alan, "Bu kişiler, kamu görevinden çıkarılmalarından dolayı herhangi bir tazminat talebinde bulunamaz." kuralının Anayasa'nın 2., 36., 40. ve 125. maddelerine aykırı olduğu kanısına ulaşılması nedeniyle, bu kuralın iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulmasına;

2- Anayasa Mahkemesinin konu hakkında vereceği karara kadar işbu davanın esası hakkında verilecek hükmün geri bırakılmasına (ertelenmesine), beş ay içinde Anayasa Mahkemesince bir karar verilmezse davanın yürürlükteki kanun hükümlerine göre sonuçlandırılmasına,

3- Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usûlleri Hakkında Kanun'un 40. maddesi uyarınca işbu kararın aslı ile birlikte, işbu karara ilişkin görüşme tutanağının, dava dilekçesinin ve dosya içindeki diğer tüm evrakların onaylı örneklerinin dizi listesine bağlanarak Anayasa Mahkemesine gönderilmesine,

4- İş bu ara kararının bir örneğinin davanın taraflarına tebliğine, 09/05/2025 tarihinde karar verildi."